

УДК 658:664.61

JEL Classification: O10

Ангеліна Корнійчук

Житомирський державний технологічний університет,
вул. Черняхівського, 103, Житомир, 10002
e-mail: kornangelina@gmail.com
асистент, кафедра економіки підприємства

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. У статті визначено сучасний стан вітчизняної хлібопекарської галузі загалом і Житомирської області зокрема. Досліджено основні проблеми розвитку галузі як на державному рівні, так і на рівні підприємств. На основі зведеної статистичної інформації розраховано основні економічні показники діяльності виробників хлібобулочної продукції Житомирської області. Аналіз отриманої інформації дозволив сформулювати висновки про позитивні і негативні сторони основної діяльності регіональних підприємств-виробників. Використаний метод SWOT-аналізу став основою визначеного комплексу заходів подальшого розвитку досліджуваних суб'єктів господарювання. Для вирішення зазначеного кола проблем пропонується використовувати комплексний підхід, який здатен врахувати інтереси держави, сучасну ринкову ситуацію і можливості самих підприємств стосовно виробництва хліба і хлібобулочної продукції.

Ключові слова: аналіз, хлібопекарська галузь, проблеми розвитку, комплексний підхід.

Ангелина Корнійчук

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ХЛЕБОПЕКАРСКОЙ ОТРАСЛИ ЖИТОМИРСКОЙ ОБЛАСТИ

Аннотация. В статье определено современное состояние отечественной хлебопекарской отрасли в целом и Житомирской области в частности. Исследованы основные проблемы развития отрасли как на государственном уровне, так и на уровне предприятий. На основе статистической информации рассчитаны основные экономические показатели деятельности производителей хлебобулочной продукции Житомирской области. Анализ полученной информации позволил сформулировать выводы о позитивных и негативных сторонах основной деятельности региональных производителей хлебобулочной продукции. Использованный метод SWOT-анализа стал основой для определения комплекса мероприятий последующего развития исследуемых субъектов. Для решения круга проблем предлагается использовать комплексный подход который способен учесть интересы государства, современную рыночную ситуацию и возможности самих предприятий относительно производства хлеба и и хлебобулочной продукции.

Ключевые слова: анализ, хлебопекарская отрасль, проблемы развития, комплексный подход.

Angelina Korniychuk

Zhytomyr State Technological University,
Chernyakhovskogo str., 103, Zhytomyr, 10002, Ukraine
e-mail: kornangelina@gmail.com
Assistant Professor, Department of Economics Company

ANALYSIS OF THE ZHYTOMYR REGION BAKERY INDUSTRY ENTERPRISES STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Abstract. *The current state of the domestic bakery industry as a whole and in Zhytomyr region particularly is defined in the article. The main problems of the industry development are examined on the state level as well as on the level of the enterprises. On the base of consolidated statistical information the main economic indicators of the Zhytomyr region bakery products manufacturers' activity are calculated. The analysis of the obtained information allowed to make the conclusions about positive and negative sides of the regional enterprises-manufacturers' main activity. The SWOT-analysis method used became the base for the defined complex of measures for the following development of the economic entities studied. For the solution of the indicated problems set it is recommended to use the complex approach, which is capable to take into account state interests, current market situation and enterprises opportunities to produce bread and bakery products.*

Keywords: *analysis; bakery industry; problems of development; complex approach.*

Актуальність. На сьогодні найстійкішими є підприємства, які орієнтовані на виготовлення продукції для задоволення базових потреб громадян. До них, без сумніву, можна віднести тих суб'єктів господарювання які займаються виготовленням харчових продуктів. Харчова промисловість України складається з понад 40 галузей, з тисячі великих, середніх і малих підприємств різної форми власності, які виробляють майже 20 % від загального обсягу промислової продукції.

Найбільша частина реалізованої продукції – це напої, м'ясні і молочні продукти, тютюнові вироби, хліб і хлібобулочні вироби. Безсумнівно, що однією з найбільш стратегічно важливих галузей харчової промисловості є хлібопекарська.

На сьогоднішній день діє більше 1000 хлібозаводів різної потужності, котрі щодоби виробляють 6,8 тис. т хліба і хлібобулочних виробів (річний обсяг виробництва фіксується на рівні 2,5 млн. т.). Потужності промислових хлібозаводів використовуються на 30 – 40 %, за винятком хлібозаводів Києва і деяких великих міст (Дніпропетровськ, Донецьк, Харків, Одеса, Луганськ, Львів) – тут заводи працюють на повну потужність.

У структурі виробництва майже 70 % хліба і хлібобулочних виробів випікають промислові хлібозаводи, розташовані в містах і районних центрах. Решта – обслуговують сільську зону. Як правило, такі підприємства невеликої потужності. Близько 20 % хліба і хлібобулочних виробів випікають малі пекарні [8, с. 100]. Відтак, «хлібний» ринок України представлений продукцією вітчизняного виробництва. Проте, останні роки спостерігається невтішна тенденція стосовно розвитку хлібопекарської галузі [3, с. 34]. Кількість підприємств які займаються виготовленням такого звичного і важливого продукту харчування щороку зменшується, а ті які функціонують характеризують свою діяльність як на межі виживання.

Відповідно до офіційної статистичної інформації, динаміка обсягів виробництва хліба та хлібобулочних виробів в Україні має стійку тенденцію до спаду. Так у 2012 році обсяг виробництва хлібобулочних виробів по Україні становив 1607 тис. т, на одну особу припадало 35,33 кг, тоді як у 2003 році обсяг виробництва становив 2335 тис. т, а на одну особу припадало 48,6 кг [12].

Для виявлення рівня достатності виробництва хлібобулочної продукції варто порівняти наведені дані з показником раціональної норми споживання хліба, яка встановлюється Міністерством охорони здоров'я, і фактичним споживанням хліба за даними Державної статистичної служби. За статистичними даними споживання хліба і хлібобулочних виробів в Україні є високим. Порівнюючи встановлену МОЗ України раціональну норму споживання хліба на одну особу (становить 101 кг на рік) і фактичне споживання (у 2012 році 109,4 кг) індикатор достатності у 2012 році становить 1,08 при оптимальному значенні показника 1 [12]. Таким чином, фактичний обсяг виробництва хліба спеціалізованими підприємствами є недостатнім. Проте, слід зазначити, що сучасний ринок хлібних виробів представлений не лише продукцією великих спеціалізованих заводів створених ще за часів Радянського Союзу, а й невеликих пекарень, які працюють на єдиному фіксованому податку та не звітують перед статистичними органами за кількість виробленої продукції, відтак наведені дані є дещо заниженими. Також потрібно враховувати, що на сьогоднішній день частина населення віддає перевагу домашньому хлібопеченню використовуючи хлібопічки.

Оскільки хлібопекарська галузь відноситься до соціально важливих, діяльність підприємств-виробників підпадає під державне регулювання, хоча його вплив назвати ефективним доволі складно. Бажання держави забезпечити населення хлібом за цінами які не повинні зростати не ув'язується з діяльністю підприємства які закупають виробничі ресурси за ринковими постійно зростаючими цінами. Потрібно також наголосити про законодавчу неврегульованість сфери підприємницького хлібопечення. На сьогодні не має чіткого законодавчого документу який би точно врегулював діяльність підприємств-виробників хлібобулочної продукції та задовольняв інтереси держави та суспільства. Відтак, єдиним законодавчим актом який існує проте не є прийнятим є проект Закону про хліб та хлібопродукти. Метою вказаного законопроекту є врегулювання основних положень діяльності хлібопекарських підприємств, встановлення вимог до виробників, визначення їх прав і обов'язків, обов'язків контролюючих органів, запровадження державної підтримки та економічного стимулювання виробництва якісного хліба та хлібобулочних виробів. Також, основні напрямки діяльності та розвитку хлібопекарської галузі затвердженні в програмі розвитку на період до 2015 року [4]. Проте, щорічне скорочення підприємств виробників даної продукції дозволяє зробити висновок щодо її неефективності та неспроможності реалізації в повному обсязі.

Таким чином, враховуючи вищезазначене та те, що хліб – це такий продукт який є невід'ємною складовою раціону кожної людини, а його виробництво буде завжди актуальним, необхідність дослідження стану і перспектив розвитку підприємств-виробників хлібобулочної продукції не викликає сумнівів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стан виробничо-господарської діяльності хлібопекарських підприємств досліджували в своїх працях вітчизняні і зарубіжні науковці. В. Белік [1], Л. І. Карнаушенко [2], Ю.Л. Труш, Л. М. [5], С. Петруха [6], М. П. Сичевський [7], Л. М. Чернелевський [11], в своїх працях визначають проблеми розвитку виробників хлібобулочної продукції які пов'язані з державною неврегульованістю і законодавчою невизначеністю діяльності, незадовільним фінансовим станом більшості хлібопекарських підприємств. Серед зарубіжних авторів варто зазначити Х. Чадцова [13], А. Марік, С. Арсовські [14], які в своїх працях аналізують стан та перспективи розвитку хлібопекарської галузі своїх країн.

Постановка завдання. Метою написання статті є визначення стану розвитку хлібопекарської галузі Житомирської області, виявлення проблем які стоять на перешкоді нормальному господарюванню виробників хлібобулочної продукції.

Виклад основного матеріалу. Харчова і переробна галузь Житомирської області є найвпливовішою в загальному промисловому виробництві, питома вага якої складає близько третини. Разом із сільським господарством частка у доданій валовій вартості області складає понад 50%. В області працює 200 підприємств з виробництва харчових продуктів і напоїв різних форм власності, частина з них – це малі підприємства. Галузь включає в себе такі

підгалузі як: виробництво м'яса та м'ясних продуктів; виробництво рибних продуктів; виробництво молочних продуктів та морозива; виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості; виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво кондитерських виробів; а також виробництво спирту, лікєро-горілчанних виробів, пива та безалкогольних напоїв [10, с. 251]. У 2012 році харчовою промисловістю області було реалізовано продовольства на суму майже 4 мільярди гривень.

Хлібопекарська галузь Житомирської області у загальному обсязі виробництва продукції харчової промисловості займає близько 7 %. Найбільшими виробниками хліба в області є ТОВ «Бердичівський хлібо завод», ТОВ «Золотий Каравай», ПАТ «Новоград-Волинський хлібо завод», ПАТ «Коростенський хлібо завод». Частка цих чотирьох хлібо заводів у загальному обсязі виробництва хліба в цілому складає 77 відсотків. Також на ринку хлібобулочних виробів Житомирської області присутня продукція виробників з інших областей, а саме Вінницької, Львівської, Київської. Проте, їх обсяг реалізації, зважаючи на малий термін придатності хлібобулочних виробів і значних транспортних витратах, є незначний. В конкурентну боротьбу також вступають невеликі міні-пекарні та гіпер / супермаркети які налагоджують власне виробництво хлібобулочних виробів. Варто зазначити, що такі виробники дотримуються прискореної технології виробництва і своєю діяльністю формують окрему нішу хлібобулочної продукції, таким чином переманюють потенційних споживачів у спеціалізованих виробників. Відтак, найбільша конкурентна боротьба точиться між місцевими великими підприємствами.

Оскільки, хліб є соціально важливим продуктом, діяльність виробників підпадає під вплив державного регулювання. Регулювання стосується ціноутворення, а саме визначення граничної норми рентабельності на масові соціальні сорти хліба який виготовляється з першого та другого гатунку борошна. Враховуючи зменшення попиту на масові види хлібобулочної продукції і зростаючий попит на так звані елітні сорти, які в більшості випадків виготовляють малі підприємства, великі заводи використовують свою наявну виробничу потужність не в повному обсязі. Аналіз статистичної інформації з виробництва хлібобулочної продукції в Житомирській області дозволив виявити спадну динаміку (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво хлібобулочних виробів за видами в Житомирській області

№	Показники	Роки				2012 у % до 2009
		2009	2010	2011	2012	
1.	Вироби хлібобулочні у т.ч. т	58306,7	57195,1	57436,3	55056	-5,57
2.	Чисельність населення Житомирської області тис. осіб.	1295,0	1286,6	1279,8	1274,0	-1,62
3.	Виробництво хлібобулочних виробів на одну особу, кг.	45,0	44,4	44,9	43,2	2,22

Основною причиною такої ситуації є скорочення обсягів виробництва великими заводами масових сортів хліба які становлять більше 50 % їх загального обсягу та надання споживачами переваг дієтичним та елітним сортам продукції хлібопечення. Так у 2012 році порівняно з 2009 роком обсяг виробництва хлібобулочної продукції в Житомирській області скоротився на 3,2 %, хліба житньо-пшеничного та пшенично-житнього зменшився на 9,6%, тоді як обсяг виробництва дієтичного хліба зріс на 4,6%.

Асортиментний склад більшості заводів виробників хлібобулочної продукції представлений хлібом пшеничним та житньо-пшеничним який займає найбільшу частину

об'єму випуску серед булочних виробів та інших видів хліба (дієтичний, елітний, сухарі, бубличні вироби та інше). На рисунку 1 наведена діаграма яка відображає обсяг випуску продукції підприємствами хлібопекарської галузі Житомирської області в 2012 році.

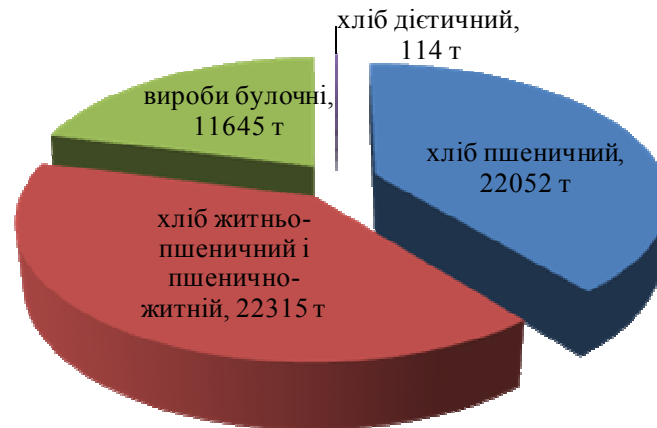

Рис. 1. Виробництво хлібобулочних виробів за видами в Житомирській області в 2012 році (т)

Відтак, ще однією причиною того що підприємства отримують збиток є державне регулювання цін на хліб обсяг виробництва якого є найбільшим. Для того щоб триматися «на плаву» визначені суб'єкти господарювання які мають фінансові ресурси започатковують виробництво кондитерських виробів (торти, тістечка та інше) виробництво яких не підпадає під державне регулювання стосовно цінового визначення.

Більш ширше дослідити проблеми розвитку підприємств хлібопекарської галузі Житомирської області допоможуть основні економічні показники їх діяльності (табл. 2). В таблиці 2 наведено основні галузеві економічні показники розвитку хлібопекарської галузі Житомирської області розраховані на базі зведеної фінансової звітності, а саме форми 1 «Баланс» і форми 2 «Звіт про фінансові результати» підприємств-виробників хлібобулочної продукції які звітуються перед головним управлінням статистики в Житомирській області.

Аналізуючи основні економічні показники діяльності підприємств хлібопекарської галузі Житомирської області констатуємо зменшення кількості виробників хлібобулочної продукції а також збитковий стан галузі. Крім визначених вище проблем розвитку галузі, погіршення економічних показників також зумовлене зростанням операційних витрат підприємств більшими темпами ніж зростає їх загальний чистий дохід. Відтак темп приросту операційних витрат становить у 2012 році порівнюючи з 2009 роком 97,1 %, темп приросту виручки від реалізації продукції 80,1%. Зважаючи на дані показники отримання в кінцевому результаті збитку від діяльності є логічним поясненням. Аналізуючи показники ефективності використання виробничих засобів та оборотних активів, а саме фондівдачу та фондомісткість також відмічаємо погіршення їх динаміки.

До ряду проблем розвитку хлібопекарської галузі додається використання достатньо як морально так і фізично застарілого виробничого обладнання. Коефіцієнт зносу виробничого обладнання за аналізований період є достатньо високим, у 2012 році становить 45 %. Відтак, зростання операційних витрат швидшими темпами ніж суми доходу від реалізації за рахунок підвищення цін на сировину, матеріали та енергоресурси, брак оборотних коштів не дає змоги хлібопекарським підприємствам оновлювати свою матеріальну базу сучасним прогресивним устаткуванням та впроваджувати сучасні технології (виробництво заморожених напівфабрикатів, напіввипеченої продукції, її вакуумування, нарізання та пакування готових виробів тощо).

Таблиця 2

Основні галузеві економічні показники діяльності підприємств виробників хліба і хлібобулочної продукції Житомирської області¹

№	Показник	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	+/- 2012р.- 2009р.
1.	Кількість підприємств	33	28	29	27	6
2.	Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	207074,3	265726,1	362066,1	373032,5	165958,2
3.	Операційні витрати тис. грн.	175349,4	222797,3	304670,5	345597,7	170248,3
4.	Кінцевий результат діяльності (чистий прибуток (збиток) тис. грн.	1457,4	-764,8	-3356,2	-34892,5	-36349,9
5.	Рентабельність діяльності	0,84	-0,34	-1,11	-10,1	-10,9
6.	Коефіцієнт зносу	0,38	0,45	0,37	0,45	0,07
7.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	6,85	6,5	5,88	7,03	0,18
8.	Термін одного обороту, днів	53,3	56,1	62,1	51,92	-1,38
9.	Фондовіддача	2,45	2,63	1,33	1,76	-0,69
10.	Фондомісткість	0,41	0,38	0,75	0,57	0,16
11.	Продуктивність праці, тис. грн./ особа	104,53	129,5	145,76	161,07	56,54
12.	Коефіцієнт автономії	0,35	0,30	0,35	-0,14	-0,49
13.	Коефіцієнт фінансування	1,88	2,29	1,9	-8,14	-10,02
14.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними запасами	-0,92	-0,48	-0,2	-0,69	0,23
15.	Коефіцієнт покриття	0,52	0,68	0,83	0,31	0,21

Негативним наслідком державного регулювання ціноутворення на хліб є низька рентабельність продукції. Зростання цін на енергоносії, необхідність підвищення заробітної плати працівників сприяє зростанню вартості хлібопечення, проте стримуючі заходи держави не дозволяють виробникам збільшувати ціни на необхідний рівень. Це, в свою чергу, не дає можливості проводити модернізацію та переоснащення підприємств, сповільнює технологічний розвиток. Зважаючи на такі умови господарювання підприємства хлібопекарської галузі достатньо залежні від зовнішніх фінансових ресурсів про що свідчать наведені коефіцієнти автономії, фінансування, покриття.

Неможливо також оминати проблеми які пов'язані з якістю продукції хлібопечення, оскільки відповідність випущеного хліба і хлібобулочних виробів визнаним державним стандартам якості є одним з важливим критерієм виживання підприємств хлібопекарської галузі в умовах постійно зростаючих потреб споживачів. Головною причиною низької якості вітчизняного хліба є нестача борошна з високими хлібопекарськими властивостями.

¹ Розраховано за даними Головного управління статистики в Житомирській області

Водночас, досвід господарювання вітчизняних підприємств доводить неможливість забезпечити належну систему контролю якості сировини і готової продукції. Так як невеличка приватна пекарня ще не є гарантом якості продукту внаслідок відсутності акредитованих лабораторій з оцінки технологічних і споживчих характеристик продукції [5, с. 45]. Це пов'язано з тим, що дрібне хлібопечення використовує прискорені технології виготовлення хліба на сухих заквасках за технічними умовами виробництва.

Відтак, визначені проблеми в хлібопекарському секторі потребують вирішення як на державному рівні так і на рівні підприємства. Проведений SWOT – аналіз регіональних лідерів виробництва хлібобулочної продукції дозволив виявити сильні і слабкі їх сторони, загрози і можливості подальшої діяльності. Виходячи з отриманої інформації в процесі проведеного дослідження, можливо сформулювати заходи стосовно їх подальшого розвитку: виробникам хлібобулочної продукції які функціонують на ринку тривалий час необхідно впроваджувати у виробництво нові види хлібобулочної продукції, а саме так званих елітних сортів, оскільки державне регулювання стосовно встановлення ціни на даний вид продукції не розповсюджується; проводити рекламні заходи в яких робити наголос на якості продукції; проводити моніторинг потреб і побажань споживачів стосовно асортименту і смакових властивостей продукції хлібопечення; освоювати нові ринки збуту продукції; підтримувати відносини з перевіреними постачальниками сировини; оптимізувати обсяги виробництва масових сортів хліба; зміцнювати свої позиції на завойованих ринках.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Незважаючи на визначені проблеми діяльності хлібопекарських підприємств, актуальність виробництва такого важливого продукту як хліб не зменшується. Виявлені тенденції розвитку галузі змушують виробників переглянути свої підходи щодо ефективності використання виробничих ресурсів, формування асортименту продукції у відповідності з вимогами споживачів, співпраці з перевіреними постачальниками для забезпечення використання у виробництві якісної сировини. Також важливим питанням залишається урегулювання інтересів підприємств хлібопекарської галузі і держави. Перспективи подальших досліджень повинні стосуватись вирішення зазначеного кола проблем. Вирішити їх можливо використовуючи комплексний підхід. Тільки в такий спосіб можливо враховувати ринкову ситуацію і можливості самих підприємств стосовно виробництва хліба і хлібобулочної продукції.

Використана література:

1. Белік В. Стан і проблеми хлібопекарської промисловості України / В. Белік // Техніка АПК. – 2004. – № 4-5. – С. 11-13.
2. Карнаушенко Л.І. Шляхи розвитку хлібопекарської промисловості України / Л.І. Карнаушенко // Зернові продукти і комбікорми. – 2001. – №1. – С. 17-19.
3. Макаренко В. Вся правда про хліб / В. Макаренко // Агро Перспектива. – 2007. – №6. – С. 24 – 27.
4. Про затвердження галузевої програми розвитку хлібопекарської галузі на період до 2015 року: Наказ Міністерства аграрної політики № 164 від 20.03.2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_e3/pg_gtcywj.htm.
5. Плотнікова М.Ф. Стратегічні орієнтації підприємств хлібопекарської промисловості / М.Ф. Плотнікова, В.В. Мосейчук // Міжнародний науково-виробничий журнал «Економіка АПК». – 2007. – № 12. – С. 42-48.
6. Петруха С. Методологічні засади аналізу фінансового стану хлібопекарської підгалузі харчової промисловості України / С. Петруха, М. Колотуша // Економіст. – 2007. – № 5. – С. 15-27.
7. Сичевський М.П. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості України: Монографія / За ред. С.І. Дорогунцова. – К.: Наук. Світ, 2004. – 374 с.
8. Солов'юв І.О. Маркетингові аспекти діяльності суб'єктів ринку хлібобулочних виробів / І. О. Солов'юв, О.О. Мурзак // Економіка АПК. – 2005. – № 2. – С. 100-106.
9. Труш Ю.Л. Обґрунтування основних проблем та аналіз хлібопекарської галузі в Україні під час економічної кризи / Ю. Л. Труш // Формування ринкових відносин в Україні. Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності. – Київ, 2010. – № 1. – С. 98 – 101.
10. Харчишина О.В. Харчова промисловість Житомирської області: економічні та організаційно-культурні чинники розвитку / О.В. Харчишина // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: зб. наук. праць. – 2010. – № 2 (19). – С. 249-255.

11. Чернелевський Л.М. Проблеми стабілізації економічного розвитку підприємств хлібопекарської промисловості у трансформаційному періоді / Л.М. Чернелевський, Ю.Л. Темчишина // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – К.: НУХТ, 2002. – №11. – С. 117-118.
12. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Chadcova H. Internal environment of a bakery and its analysis [Електронний ресурс] / H. Chadcova // AGRIC. ECON. – CZECH, 52, 2006. – (2). – pp. 83–88. – Режим доступу: <http://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/57997.pdf>.
14. Marić A. Contribution to the Improvement of Products Quality in Baking Industry [Електронний ресурс] / A. Marić, S. Arsovski, J. Mastilović // International Journal for Quality research, 2009. – №3. – Режим доступу: <http://www.ijqr.net/journal/v3-n3/01.pdf>.

REFERENCES

1. Belik V. Status and Problems of the baking industry in Ukraine [Stan i problemy hlibopekarskoyi promislovosti Ukrainy]. *Tekhnika APK – Technology APC*, 2004, No.4-5, pp. 11-13.
2. Karnaushenko L.I. Future development of the baking industry in Ukraine [Shlyahy rozvitku khlibopekarskoyi promislovosti Ukrainy]. *Zernovi produkty i kombikormy – Cereal foods and animal feed*, 2001, No.1, pp. 17-19.
3. Makarenko V. The truth about food [Vsya pravda pro khlib]. *Ahro Perspektyva – Agro Perspective*, 2007, No.6, pp. 24-27.
4. On approval of the sectoral program of the baking industry in 2015 : Ministry of Agrarian Policy of 20.03.2008 # 164 [Pro zatverdzhennya galuzevoyi programi rozvitku hlibopekarskoyi galuzi na period do 2015 roku. Nakaz Ministerstva agrarnoyi polityki № 164 vid 20.03.2008 roku], available at: http://www.uazakon.com/documents/date_e3/pg_gtcywj.htm.
5. Plotnikova M.F., Moseychuk V.V. Strategic orientation of business baking industry [Strategichni orientatsiyi pidpriemstv khlibopekarskoyi promislovosti]. *Mizhnarodnyy naukovy-virobnychiy zhurnal «Ekonomika APK» – international scientific-production magazine «Economics of agriculture*, 2007, No.12, pp. 42-48.
6. Petruha S., Kolotusha M. Methodological principles of financial analysis baking food industry subsectors Ukraine [Metodologichni zasady analizu finansovoho stanu khlibopekarskoyi pidhaluzi kharchovoyi promislovosti Ukrainy]. *Ekonomist – Economist*, 2007, № 5, pp. 15-27.
7. Sichevskiy M.P. Improving organizational and economic mechanism of development of the food industry in Ukraine: Monograph [Udokonalennya organizatsiyno-ekonomichnogo mehanizmu rozvitku harchovoyi promislovosti Ukrainy: Monografiya / Za red. S.I. Doroguntsova]. Kyiv, Nauk. Svit, 2004, 374 p.
8. Solovyov I.O., Murzak O.O. Marketing aspects of market actors bakery [Marketingovi aspekty diyalnosti subyektiv rynku khlibobulochnikh vyrobiv]. *Ekonomika APK – Economy APC*, 2005, No.2, pp. 100-106.
9. Trush, Yu.L. Justification of major issues and analysis of the baking industry in Ukraine during the economic crisis [Obhruntuvannya osnovnykh problem ta analiz khlibopekarskoyi haluzi v Ukrainy pid chas ekonomichnoyi kryzy]. *Formuvannya rinkovih vidnosyn v Ukrainy. Ekonomichni problemi rozvitku galuzey ta vidiv ekonomichnoyi diyalnosti – Formation of market relations in Ukraine . Economic problems of industries and economic activities*, 2010, № 1, pp. 98 – 101.
10. Kharchyshyna O.V. Food Industry Zhytomyr region : economic , organizational and cultural factors of development [Harchova promislivost Zhitomirskoyi oblasti: ekonomichni ta organizatsiyno-kulturni chinniki rozvitku]. *Naukoviy visnik Bukovinskoyi derzhavnoyi finansovoyi akademiyi: zb. nauk. Prats – Scientific Bulletin Bukovinskoy LSAF : Coll. Science. works.*, 2010, No.2(19), pp. 249-255.
11. Chernelevskyy L.M., Temchishina Yu.L. Problems of stabilization of economic development enterprises baking industry in transformation period [Problemy stabilizatsiyi ekonomichnoho rozvitku pidpriemstv khlibopekarskoyi promislovosti u transformatsiynomu periodi]. *Naukovi pratsi Natsionalnogo universitetu harchovih tehnologiy – Proceedings of the National University of Food Technologies*, 2002, No.11, pp. 117-118.
12. State Statistics Service of Ukraine [Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Chadcova H. Internal environment of a bakery and its analysis, AGRIC. ECON. – CZECH, 52, 2006, 2, pp. 83–88. available at: <http://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/57997.pdf>.
14. Marić A., Arsovski S., Mastilović J. Contribution to the Improvement of Products Quality in Baking Industry, *International Journal for Quality research*, 2009, №3 (3), available at: <http://www.ijqr.net/journal/v3-n3/01.pdf>.

Рецензія: д.е.н., проф. Данилко В. К.

Reviewed: Dr., Prof. Danylo V. K.

Received: September, 2013

1st Revision: October, 2013

Accepted: October, 2013

